

ความสำเร็จและผลลัพธ์ของการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : บทวิเคราะห์ เบื้องต้นและประเด็นวิจัย

ศาสตราจารย์ ดร.ศุภจิต มโนพิโมกษ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒธนบุรี ประเทศญี่ปุ่น
ดร.วิโรจน์ มโนพิโมกษ์

คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี

บทคัดย่อ

บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนประสบผลสำเร็จ เหมือนกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป คือ การมีผู้นำทางการเมืองที่ผลักดันการรวมกลุ่มอย่างจริงจัง และการมี วัตถุประสงค์ร่วมของกลุ่ม กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะเกิดขึ้นใน ค.ศ. 2015 ยังขาดปัจจัยสำคัญทั้งสองนี้ การ รวมกลุ่มจึงอาจเป็นเพียงการร่วมมือกันทางรูปแบบและร่วมมือกันเฉพาะสมาชิกบางประเทศที่มีชายแดนติดต่อกัน อย่างไรก็ดีตาม ความสำเร็จของการรวมกลุ่มอาจก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งจะอำนวยความสะดวกเพิ่มที่ สำคัญกับประเทศสมาชิกอย่างน้อยสองประการ คือ ความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยที่ดีขึ้นกับประชากรในภูมิภาค และการเพิ่มขึ้นของการลงทุนจากต่างประเทศซึ่งจะช่วยเพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตแผนใหม่ให้กับผู้ประกอบการ และแรงงานในภูมิภาค บทความนี้เสนอประเด็นหลักๆ ที่ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมไว้รวม 5 ประเด็น

คำสำคัญ : ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป, วัตถุประสงค์ร่วมของประชาคมเศรษฐกิจ, ปัจจัย ความสำเร็จของประชาคมเศรษฐกิจ, ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจของประชาคมเศรษฐกิจ

1. บทนำ

วงการต่างๆ ในประเทศไทยกำลังให้ความสนใจกับการเกิดขึ้นของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asian Economic Community : AEC) ใน ค.ศ. 2015 โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเกี่ยวกับความสำเร็จและผลลัพธ์ทาง เศรษฐกิจที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่ม บทความนี้จะวิเคราะห์ในสองประเด็นดังกล่าว โดยเปรียบเทียบกับ การรวมกลุ่มและความสำเร็จของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community : EEC) และ กรอบ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region Economic Cooperation : GMS) วิธีวิเคราะห์จะใช้หลักตรรกะและประสบการณ์จากการทำงานวิจัยและการสังเกตการณ์ในภาคสนามของผู้เขียนในกลุ่ม ประเทศสมาชิกอาเซียน ประกอบกับการค้นคว้าเอกสาร บทความนี้จึงเป็นบทวิเคราะห์หรือข้อสังเกตเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่การศึกษาวิจัยประเด็นต่างๆ ในรายละเอียดต่อไป

ก่อนที่จะวิเคราะห์สองประเด็นดังกล่าวข้างต้น จะกล่าวถึงความเป็นมาของ AEC โดยสังเขปเพื่อเป็นพื้นฐานของการวิเคราะห์ AEC เป็นหนึ่งในความร่วมมือของบรรดาประเทศที่เป็นสมาชิกของกลุ่มอาเซียน (Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) กลุ่มอาเซียนก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญากรุงเทพฯ ใน ค.ศ. 1967 ประกอบด้วยสมาชิก 5 ประเทศ คือ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย เมื่อแรกก่อตั้งกลุ่มมีจุดมุ่งหมายหลักคือการร่วมมือกันทางด้านการเมืองเพื่อต่อต้านภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ และเพื่อรักษาความมั่นคงให้กับภูมิภาค เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลงและกระแสความขัดแย้งทางการเมืองของโลกลดลง อาเซียนได้มีประเทศในภูมิภาคที่เคยมีความขัดแย้งทางการเมืองกันมาก่อนเข้ามาสมทบเพิ่มขึ้นอีก 4 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม นอกจากนี้ยังมีประเทศบรูไนที่ไม่มีความขัดแย้งทางการเมืองเข้าร่วมด้วย ปัจจุบันอาเซียนมีประเทศสมาชิกรวม 10 ประเทศ ในการประชุมสุดยอดอาเซียนใน ค.ศ. 2003 ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย อาเซียนได้ตกลงกันว่าจะร่วมมือกันใน 3 ด้านหลัก คือ ด้านความมั่นคง ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ และได้จัดตั้งประชาคมแต่ละด้านขึ้น ดังนี้

1. ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community : ASC)
2. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio - Cultural Community : ASCC)
3. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC)

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 12 ณ เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ อาเซียนได้ตกลงกันว่าจะเร่งรัดกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จภายใน ค.ศ. 2015 และเห็นชอบให้กำหนดทิศทางการทำงานเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับประชาคมเศรษฐกิจยุโรป โดยมีจุดประสงค์หลักของการรวมตัวคือ การทำให้ตลาดและฐานการผลิตและของประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นหนึ่งเดียวกัน (Single market and production base) ซึ่งจะมีผลทำให้การแลกเปลี่ยนผลผลิตและการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตต่างๆ เป็นไปได้อย่างเสรี ผู้ประกอบการจะสามารถเลือกและดำเนินกระบวนการผลิตที่ได้กึ่งในภูมิภาค รวมถึงการใช้ทรัพยากร วัตถุดิบการผลิต และแรงงานของแต่ละประเทศ เพื่อให้เกิดการลดลงของต้นทุนการผลิตสินค้ามากขึ้น นอกจากนี้สินค้าแต่ละประเภทที่ผลิตขึ้นภายใต้ AEC จะมามีมาตรฐานสินค้า และมีกฎระเบียบเดียวกัน ทำให้สามารถแข่งขันกับตลาดนอกภูมิภาคได้ดีขึ้น

การเกิดขึ้นของ AEC ได้ก่อให้เกิดกระแสความตื่นตัวและความคาดหวังของผู้ประกอบการไทยเกี่ยวกับโอกาสในการขยายธุรกิจ การค้า การลงทุนอย่างเสรี และการได้ประโยชน์จากการเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิตอย่างเสรีในภูมิภาค อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าความสนใจและการเตรียมตัวเพื่อรับภารกิจใหญ่นี้ส่วนใหญ่เป็นการมุ่งเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษที่จะถูกใช้เป็นภาษากลางในการสื่อสารระหว่างกัน ประเด็นที่สำคัญๆ แต่ยังไม่ได้รับความสนใจน้อยมาก คือ ความสำเร็จและผลประโยชน์ของการรวมตัวจะเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ ประเด็นเหล่านี้ควรได้รับความสนใจจากประเทศไทยและประเทศสมาชิกอื่นๆ เป็นอย่างยิ่ง เพื่อการปรับกระบวนการเตรียมตัวเข้าสู่ประชาคมและการสร้างโอกาสที่จะได้รับประโยชน์ให้มากขึ้น

2. กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป

เนื่องจากอาเซียนได้กำหนดให้ทิศทางความร่วมมือกลุ่ม AEC มีลักษณะคล้ายคลึงกับ EEC ในหัวข้อนี้จะวิเคราะห์ความเป็นมาและประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จของการจัดตั้งกลุ่ม EEC จากเอกสารต่างๆ (Dinan, 2005 และ Salines, 2010) พบว่าเหตุผลหลักในการรวมกลุ่ม EEC เกิดจากการที่ประเทศต่างๆ ในทวีปนี้มีประวัติศาสตร์ที่เต็ม

ไปด้วยความขัดแย้งและการทำสงครามระหว่างกัน ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์ต่อกันทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ จะเป็นการสร้างความปรองดองทางการปกครองและช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ นอกจากนี้ประเทศส่วนใหญ่ในทวีปนี้ยังเป็นประเทศขนาดกลางและเล็ก การร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดย่อมจะสนับสนุนให้กลุ่มประเทศยุโรปสามารถมีอิทธิพลต่อประชาคมโลกได้มากขึ้นอีกด้วย

หลักฐานสนับสนุนแนวคิดดังกล่าวสามารถเห็นได้จากการที่ประเทศในยุโรป 6 ประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมันนี อิตาลี เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบอกส์ ได้มีการลงนามร่วมกันในปฏิญญาจัดตั้งประชาคมเหล็กและถ่านหินแห่งยุโรป (European Coal and Steel Community) ใน ค.ศ. 1951 ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงได้ไม่นาน และใน ค.ศ. 1957 ได้ลงนามร่วมกันในปฏิญญาอีกฉบับหนึ่งจัดตั้ง EEC ประชาคมเหล็กและถ่านหินเน้นความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างจำกัดโดยมุ่งหวังที่จะลดความขัดแย้งทางการเมืองเป็นประเด็นหลัก นั่นคือเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการสถาปนาสันติภาพระหว่างฝรั่งเศสกับเยอรมนีเป็นสำคัญ (Dinan, 2005, p. 2) สำหรับปฏิญญาการจัดตั้ง EEC มุ่งหวังความร่วมมือทางเศรษฐกิจมากกว่าแต่ก็ไม่ได้ลดความสำคัญด้านความร่วมมือทางการเมืองลง ปฏิญญานี้เน้นการสร้างความเป็นตลาดร่วมและตลาดเดียวเพื่อให้สินค้า ทุน บริการ และ คนสามารถเคลื่อนย้ายโดยเสรีในประชาคมยุโรปได้มากกว่าสหภาพศุลกากร (Customs Union) ดังนั้นจึงถูกเรียกว่า EEC แต่ยังคงให้มีระบบปลอดอากร และค่าธรรมเนียมเพื่อจำกัดกำแพงกีดขวางการเคลื่อนย้ายทุน บริการ และคนโดยเสรี กลุ่มประเทศสมาชิกจึงมีข้อตกลงในการกำหนดการบริหารและอำนาจแห่งรัฐร่วมกันในบางนโยบาย เพื่อให้กลุ่มสามารถสร้างความผูกพันระยะยาวในขบวนการการรวมกันเป็นตลาดเดียว (Market Integration) ภายใต้งบเงื่อนไขข้อตกลงต่อกัน การร่วมกันในบริหารและอำนาจของรัฐ คือการมีสำนักงานใหญ่ที่กรุงบรัสเซล ประเทศเบลเยียม เพื่อร่วมกันออกนโยบายและกฎหมายของกลุ่ม

นับเป็นเวลากว่าครึ่งศตวรรษมาแล้วที่มีการก่อตั้งกลุ่ม EEC ขึ้นมา ประชาคมนี้ได้กลายเป็นแบบอย่างของความสำเร็จในการร่วมมือระหว่างประเทศให้กับภูมิภาคอื่นๆ อาทิเช่น อาเซียน กลุ่มสหภาพอัฟริกา ภาควิชาความร่วมมือระหว่างประเทศในอ่าวอาหรับ รวมถึงกลุ่มประเทศอเมริกาใต้ กลุ่มเหล่านี้ล้วนมีความสนใจที่จะดำเนินการรวมกลุ่มในลักษณะนี้ขึ้นมาบ้าง แต่ก็ยังไม่ภูมิภาคใดที่จะสามารถบรรลุผลสำเร็จในการจัดตั้งกลุ่ม อาเซียนเป็นกลุ่มเดียวที่มีผลการดำเนินการก้าวหน้ามากที่สุดในขณะนี้ อย่างไรก็ตามรูปแบบของอาเซียนยังคงมีความแตกต่างกับการดำเนินงานของกลุ่ม EEC โดยที่ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศจะยังคงมีอำนาจในการบริหารเชิงนโยบายแห่งรัฐของตนเอง และยังไม่ที่คาดว่าจะมีความต้องการที่จะมีสร้างความร่วมมือกันในด้านอำนาจการบริหารร่วมกันตามอย่าง EEC และ EU

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่ม EEC ประสบความสำเร็จในการรวมกลุ่มมีดังนี้คือ

1. วิสัยทัศน์ของนักการเมือง เช่น นักการเมืองชาวฝรั่งเศส ชื่อ Robert Schuman และนักการเมืองชาวเยอรมนีชื่อ Konrad Adena ที่เห็นพ้องกันในการสร้างการเมืองรูปแบบใหม่ภายใต้รูปแบบ "Supranational Community Method" แทนโมเดลดั้งเดิมที่เน้นการสร้างสมดุลแห่งอำนาจ
2. ภาวะผู้นำของผู้นำฝรั่งเศสและเยอรมนี แม้ว่าในขณะนั้นทั้งสองประเทศจะมีปัญหาระหว่างกันมากมาย ผู้นำทั้งสองได้ดำเนินการผลักดันอยู่เบื้องหลังการรวมกลุ่มของยุโรปจนสำเร็จ
3. ความตั้งใจด้านการเมืองในการสร้างอำนาจการบริหารร่วมกันและสร้างความแข็งแกร่งในด้านการเมือง

การกำหนดหลักเกณฑ์พื้นฐานด้านกฎหมายของกลุ่ม การจัดตั้งสถาบันร่วมในการดูแลการดำเนินนโยบายและกิจกรรมของกลุ่ม

ความสำเร็จของการรวมกลุ่ม EEC เกิดจากความมุ่งมั่นทางการเมืองที่นำไปสู่ความร่วมมือกันและการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอย่างรูปธรรมในที่สุด ปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นรากฐานของความสำเร็จได้แก่ ความคาดหวังร่วมกันของประเทศสมาชิกในด้านผลประโยชน์ อัตลักษณ์ร่วม (Common Identity) และวิธีการสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิก (Salines, p.5)

บทวิเคราะห์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการรวมกลุ่มกันของประเทศต่างๆ ที่อาศัยเพียงสมมติฐานและวัตถุประสงค์ที่จะได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มกันของแต่ละประเทศไม่เพียงพอที่จะทำให้การรวมกลุ่มประสบความสำเร็จ โดยจะเห็นได้ว่า แม้ประเทศต่างๆ ภายในภูมิภาคเดียวกันจะทราบดีว่าการร่วมมือกันจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน แต่ก็ยังไม่สามารถจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือขึ้นได้ ความล้มเหลวของการรวมกลุ่มประเทศอาจเกิดจากสาเหตุที่ไม่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเลย ความสำเร็จของการรวมกลุ่มเป็น EEC แสดงให้เห็นว่าแรงผลักดันทางการเมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดการรวมกลุ่มได้สำเร็จ ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทางด้านนโยบายต้องเห็นพ้องด้วยและพร้อมใจกันขับเคลื่อนกลุ่มอย่างจริงจัง ความสำเร็จในการรวมกลุ่มจึงจะเกิดขึ้นได้ ความมานะบากบั่นพยายามของผู้นำเยอรมนีและฝรั่งเศสในอดีตเป็นหลักฐานสนับสนุนว่าปัจจัยดังกล่าวมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการรวมตัวกันอย่างแนบแน่นของกลุ่ม EEC ในขณะที่ปัจจัยดังกล่าวยังไม่ปรากฏให้เห็นในผู้นำของประเทศใดๆ ในภูมิภาคอื่น

ประเด็นเรื่องอัตลักษณ์ร่วมเป็นปัจจัยแฝงที่สามารถผลักดันการรวมตัวใดๆ ก็ตามไปสู่ความสำเร็จ โดยทั่วไปเรามักคิดว่าการคาดหวังเกี่ยวกับการได้ผลประโยชน์ของประเทศสมาชิกจะเป็นแรงผลักดันหรือพลังขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จในการรวมกลุ่ม แต่ความรู้สึกในการมีส่วนร่วมและการเป็นเจ้าของกลุ่มอาจเป็นสิ่งที่สำคัญต่อความอยู่รอดและความยั่งยืนของการรวมกลุ่มมากกว่า ดังนั้นอัตลักษณ์ร่วมของประเทศสมาชิกในด้านความเชื่อที่สะท้อนมาจากศาสนาและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันน่าจะเป็นปัจจัยที่ควรได้รับการศึกษาวิเคราะห์ว่ามีผลต่อความสำเร็จในการรวมตัวกันของกลุ่มประเทศต่างๆ มากน้อยเพียงใด

ประสบการณ์ของประเทศยุโรปสะท้อนให้เห็นว่าการสร้างกลุ่มความร่วมมือของประเทศสมาชิกจะต้องสร้างความสมดุลในสององค์ประกอบคือ กรอบการทำงานด้านสถาบัน (Institutional Framework) และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สหภาพยุโรปได้สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความสมดุลในสององค์ประกอบนี้ได้เป็นอย่างดีผ่านการบริหารโดยคณะกรรมการสหภาพยุโรป และได้นำไปสู่การขยายตัวของประเทศสมาชิกจาก 6 ประเทศเป็น 27 ประเทศในปัจจุบัน จนมีการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Area : EEA) ในที่สุด (Sakki, 2005)

3. การรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 12 ณ เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ผู้นำประเทศอาเซียนประกาศว่าจะจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้สำเร็จ ใน ค.ศ. 2015 โดยมีจุดประสงค์หลักที่จะสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะเกิดจากการมีเขตการผลิตและตลาดร่วมเป็นหนึ่งเดียวกัน ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับ EEC แต่เมื่อพิจารณาจากการจัดตั้ง AEC จะมีความแตกต่างจากแนวคิดการรวมกลุ่ม EEC ดังนี้

3.1 ความสำเร็จของการรวมตัวของกลุ่มประเทศยุโรปเกิดจากแรงผลักดันอย่างจริงจังเป็นแรงผลักดันที่ต้องการจะลดความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประเทศเยอรมนีและฝรั่งเศส ผู้นำของทั้งสองประเทศได้ร่วมมือกันผลักดันการรวมกลุ่มจนสำเร็จ แต่ในการรวมกลุ่ม AEC ยังไม่ได้ปรากฏว่ามีผู้นำประเทศใดออกมาจับบทบาทผลักดันการรวมกลุ่มอย่างจริงจัง การจัดตั้งกลุ่ม AEC ที่เกิดจากข้อตกลงร่วมกันในที่ประชุมและความคาดหวังด้านผลประโยชน์จะไม่สามารถผลักดันการดำเนินงานของกลุ่มให้ประสบความสำเร็จได้ จะต้องมีความความมุ่งมั่นของผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองในกลุ่มเห็นพ้องและผลักดันอย่างจริงจัง การรวมกลุ่มจึงจะสัมฤทธิ์ผล ดังนั้นจึงมีคำถามว่าเมื่อกลุ่ม AEC เกิดขึ้นแล้ว จะประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานอย่างมีสาระและเป็นรูปธรรมมากน้อยเพียงใด

3.2 ประเด็นเรื่องความแตกต่างของการมีอัตลักษณ์ร่วมเป็นปัจจัยที่ควรพิจารณาเช่นกันกลุ่ม EEC มีอัตลักษณ์ร่วมที่ค่อนข้างชัดเจน ในด้านระบบการปกครองที่มีรากฐานระบอบประชาธิปไตย ระบบกฎหมายที่ถูกพัฒนาจากแหล่งเดียวกันสืบเนื่องมาจากยุคโรมัน ความเชื่อในด้านศาสนาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิต รวมถึงแนวทางและระบบการพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกัน ในขณะที่ประเทศสมาชิกของ AEC มีความแตกต่างด้านอัตลักษณ์ทั้งในกลุ่มประเทศสมาชิกเริ่มต้น และกลุ่มประเทศสมาชิกที่เข้ามาสมทบในภายหลัง ดังนั้นแม้ว่า AEC จะเกิดขึ้นได้ใน ค.ศ. 2015 แต่การดำเนินงานก็อาจไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังเพราะปัจจัยเรื่องอัตลักษณ์ร่วม

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ-สังคมย่อยๆ อยู่หลายกลุ่ม ได้แก่ กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภาคุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region Economic Cooperation : GMS) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS) และ สามเหลี่ยมเศรษฐกิจอินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย (The Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle-IMT : GT) เป็นต้น กรอบความร่วมมือ GMS นับเป็นกลุ่มเดียวที่มีความคืบหน้ามากที่สุด (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่ง, 2549) เพราะกลุ่มนี้มีอัตลักษณ์ร่วมและมีการผลักดันอย่างจริงจัง แรงผลักดันนี้มาจากภายนอก คือแรงผลักดันของ ธนาคารการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) ที่มีประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ และแรงผลักดันอย่างกระตือรือร้นของประเทศสมาชิกขนาดใหญ่เช่นจีนที่หวังจะแผ่อิทธิพลทางการเมืองเหนือประเทศสมาชิกเล็กๆ ในกลุ่มเช่น พม่า ลาว และกัมพูชา นอกจากนี้กลุ่มยังมีอัตลักษณ์ร่วมที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าในการสร้างความร่วมมือของกลุ่ม ดังจะเห็นได้ว่าประเทศลาวมีการลงทุนจากประเทศจีนและเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้ว่ารัฐบาลลาวมีนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของต่างชาติทุกชาติถ้าการลงทุนนั้นสามารถทำการผลิตสินค้าส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ แต่นักลงทุนที่ได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ คือ นักลงทุนจากประเทศเวียดนามและจีน นักลงทุนจากเวียดนามได้รับสิทธิพิเศษภายใต้ความร่วมมือกันของสนธิสัญญามิตรประเทศที่มีความสัมพันธ์แบบพิเศษต่อกัน เนื่องจากประเทศทั้งสองได้ร่วมสู้รบในสงครามอินโดจีนมาด้วยกัน ดังนั้นรัฐบาลลาวจึงมีนโยบายให้การสนับสนุนส่งเสริมและอำนวยความสะดวกแก่เวียดนามในทุกด้านเป็นกรณีพิเศษ สำหรับนักลงทุนจากจีนได้มีการขยายการลงทุนและการได้สัมปทานการเข้าที่ดินระยะยาวหลายแห่ง เช่น บ่อเต็น และห้วยทราย สัมปทานแหล่งแร่และพื้นที่เพาะปลูกขนาดใหญ่ รวมทั้งสัญญาการร่วมทุนที่จะจัดสร้างรถไฟความเร็วสูงเชื่อมจีนตอนใต้กับนครหลวงเวียงจันทร์เป็นต้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากรัฐบาลจีนได้ให้การช่วยเหลือต่อลาวเป็นพิเศษในหลายด้าน อาทิ เช่น เงินช่วยเหลือและทำการก่อสร้างสนามกีฬาแห่งชาติเพื่อสนับสนุนในการเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ เป็นต้น (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่ง และจราจร, 2552)

3.3 ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การรวมตัวของกลุ่ม EEC ใกล้ชิดและเข้มแข็งขึ้น คือการสร้างสถาบันที่มีอำนาจบริหารนโยบายร่วมกัน เพื่อสร้างความแข็งแกร่งในด้านการเมือง แต่การรวมกลุ่ม AEC ไม่ได้เกิดจากปัจจัยด้านการเมือง แต่เป็นการรวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ไม่มีการสร้างอำนาจการบริหารร่วมกันเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่องค์กร

ดังนั้นความมุ่งหวังของ AEC ที่ต้องการประสบความสำเร็จโดยใช้รูปแบบของ EEC เป็นแนวทางจึงอาจจะเป็นการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นเพื่อความร่วมมือกันทางรูปแบบเท่านั้น หรืออาจจะเป็นเพียงการรวมกลุ่มย่อยๆ ของประเทศสมาชิกไม่กี่ประเทศที่มีอัตลักษณ์ร่วมและมีชายแดนติดกัน

4. ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเข้าสู่ AEC อาจพิจารณาเปรียบเทียบกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับประเทศสมาชิกของกลุ่ม GMS ได้ในบางส่วน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่ม GMS ประกอบด้วยประเทศสมาชิกจาก จีน ไทย พม่า ลาว เวียดนาม และ กัมพูชา ดังนั้น 5 ใน 6 ประเทศสมาชิกล้วนเป็นสมาชิกของกลุ่มอาเซียนอยู่แล้ว และการรวมกลุ่มของ GMS ก็เน้นความร่วมมือทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกับ AEC การรวมกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจของทั้ง AEC และ GMS จะทำให้เกิดความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกในด้านการค้า การลงทุนและเปิดโอกาสให้การเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิตโดยเสรี การรวมกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นกับประเทศสมาชิกและภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศที่ยังมีรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) อยู่ในอัตราที่ต่ำ เนื่องจากประเทศเหล่านี้ยังมีปัจจัยการผลิตที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้อีกเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากการที่ตัวเลข GDP ที่แสดงถึงอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ ลาว กัมพูชา พม่า และเวียดนาม ในตารางที่ 1 ที่มีการเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงโดยต่อเนื่องหลังจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของอาเซียน และ GMS และคาดว่าจะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้จะสามารถเพิ่มมากขึ้นอีกเมื่อการรวมกลุ่ม AEC เกิดขึ้น

ตารางที่ 1 อัตราร้อยละของการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ระหว่าง ค.ศ. 2001-2010

ประเทศ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
กัมพูชา	7.7	7.0	8.5	10.3	13.3	10.8	10.2	6.7	0.1	5.9
ลาว	4.6	6.9	6.2	7.0	6.8	8.6	5.9	7.8	7.6	7.9
ไทย	2.2	5.3	7.1	6.3	4.6	5.1	5.0	2.5	-2.3	7.8
เวียดนาม	6.9	7.1	7.3	7.8	8.4	8.2	8.5	6.3	5.3	6.8
พม่า	11.3	12.0	13.8	13.6	13.6	13.1	12.0	10.3	10.6	10.4

ที่มา: ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (2011)

ปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถนำมาวิเคราะห์ว่าการรวมกลุ่มของ AEC ตามแบบอย่าง EEC จะได้ ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังหรือไม่ คือ ปัจจัยที่ผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจเจริญเติบโต ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคกล่าวว่าผลจากผลิตภาพ (Productivity) และการลงทุนจากต่างประเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความเจริญเติบโตต่อระบบเศรษฐกิจ ผลิตภาพวัดจากปริมาณสินค้าและบริการที่ผลิตได้ต่อหน่วยแรงงาน ศักยภาพของผลิตภาพของระบบเศรษฐกิจ เกิดจาก (1) ทูทางกายภาพ (Physical Capital) ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องจักรและโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ (2) ทูทรัพยากรมนุษย์ (Human Capital) ได้แก่ ความรู้และความชำนาญของแรงงาน (3) ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) ภายในประเทศที่สามารถนำมาเป็นปัจจัยในการผลิตสินค้าและบริการ และ (4) องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technical Knowledge) นอกจากนี้ยังมีการลงทุนจากต่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการสร้างความเจริญเติบโตให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจาก GDP เป็นการวัดรายได้ของการผลิตสินค้าและบริการที่ทำการผลิตได้ในประเทศในช่วงเวลาหนึ่ง ดังนั้นการผลิตสินค้าและบริการภายในประเทศโดยนักลงทุนต่างชาติก็สร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายในประเทศด้วยเช่นกัน

หากพิจารณาจากสถานการณ์และปัจจัยเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกที่เพิ่งเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากระบบส่วนกลางมาสู่ระบบตลาด รวมกับการเข้าสู่กรอบข้อตกลง GMS เช่น ลาว กัมพูชา พม่า และเวียดนาม จะเห็นได้ว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วมีผลมาจากการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในประเทศมาใช้เพิ่มขึ้น โดยเป็นการผลิตที่พึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศเป็นหลัก ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ประเทศเหล่านี้ยังต้องพึ่งพาทุนต่างชาติเพื่อนำทรัพยากรของตนไปผลิตสินค้าและบริการเพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ เนื่องจากศักยภาพของผลิตภาพของประเทศเหล่านี้ยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศสมาชิกอื่นๆ ประเทศเหล่านี้ขาดการพัฒนาเป็นเวลานานในด้านทุนทางกายภาพและทุนทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้ความรู้ด้านเทคโนโลยีก็ยังคงอยู่ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามแม้ว่า ไทย อินโดนีเซีย และ ฟิลิปปินส์ จะมีการพัฒนาทุนทั้งสองด้านนี้ดีกว่า และอยู่ในระบบเศรษฐกิจตลาดที่นานกว่าประเทศเหล่านี้ แต่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศดังกล่าวยังคงต้องอาศัยการลงทุนจากต่างประเทศอยู่มากเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเห็นได้ว่าอัตราการเคลื่อนย้ายทุนเข้าสู่ประเทศลาว กัมพูชา เวียดนาม และพม่ามีแนวโน้มที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และในระยะหลังการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศเข้าสู่เวียดนาม และกัมพูชาก็เริ่มมีมูลค่าที่สูงกว่าการไหลของเงินทุนต่างประเทศสู่ไทย ดังนั้นการรวมกลุ่ม AEC จะมีแนวโน้มก่อให้เกิดผล "Catch-up Effect" ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค กล่าวคือประเทศที่มีสัดส่วน GDP ต่อคนต่ำกว่าจะขยายสัดส่วนขึ้นมาเทียบเคียงกับประเทศที่เคียงสูงกว่ามาก ตัวเลขในตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าเวียดนามมีแนวโน้มว่าจะเป็นประเทศที่ได้รับผลดังกล่าวในภูมิภาคนี้เร็วกว่าประเทศอื่นๆ ในกลุ่ม

การวิเคราะห์อีกแง่มุมหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นกัน คือการวิเคราะห์ว่า ประเทศสมาชิก AEC ที่เป็นเจ้าของทรัพยากรจะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการรวมกลุ่มเหมือน ประเทศสมาชิก EEC หรือไม่ ความแตกต่างที่สำคัญคือประเทศสมาชิก EEC มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถเชิงผลิตภาพที่สูง เนื่องจากมีการลงทุนทางกายภาพที่สะสมอย่างยาวนาน รวมทั้งมีการพัฒนาเทคโนโลยีของตนเองอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ใน AEC ยังต้องพึ่งพาการลงทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ดังนั้นความสามารถของประเทศแต่ละประเทศและของกลุ่มที่จะสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ให้กับประเทศของตนเองและให้กลุ่ม รวมทั้งความสามารถในการแข่งขัน

และการสร้างอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจของของกลุ่ม AEC ก็ย่อมจะไม่เป็นไปตามที่คาดหมายว่าจะเกิดขึ้นได้ในลักษณะเดียวกับที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม EEC

ตารางที่ 2 สถิติการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศของกลุ่ม GMS (ไม่รวมประเทศจีน) ค.ศ. 2001-2010

ประเทศ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
กัมพูชา	142.1	139.1	174.3	121.2	374.9	474.8	866.2	794.7	520.3	769.4
ลาว	23.9	4.5	19.5	16.9	27.7	187.3	323.5	277.8	318.6	278.8
ไทย	4,631	3,164	4,614	5,786	7,545	8,487	8,313	4,446	879	483
เวียดนาม	1,300	1,400	1,450	1,610	1,889	2,315	6,516	9,279	6,900	7,100
พม่า	210.9	189.7	249.5	268.9	238.8	277.4	477.1	7,84.0	-	-

หน่วย: ล้านดอลลาร์ สรอ.

ที่มา: ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (2011)

5. ประโยชน์เพิ่มทางเศรษฐกิจ

แม้ว่าการเข้าสู่ AEC ของประเทศสมาชิกอาเซียนจะยังไม่สามารถให้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับประเทศสมาชิกเท่าที่ควรเนื่องจากประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพิงการลงทุนจากต่างประเทศ และการรวมกลุ่มยังมีแนวโน้มเป็นการรวมกันเพียงรูปแบบเท่านั้น แต่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจก็จะก่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มกับประเทศสมาชิกที่สำคัญสองประการ คือ ความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ (Economic Well-being) โดยเฉลี่ยของประชากรในภูมิภาคที่ดีขึ้นเนื่องจากการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น และการลงทุนจากต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นซึ่งจะช่วยเพิ่มองค์ความรู้ในขบวนการผลิตแผนใหม่ให้กับผู้ประกอบการและแรงงานในภูมิภาค

ดัชนีที่ชี้ให้เห็นประโยชน์เพิ่มกับประชากรในประเทศสมาชิกหลังการรวมกลุ่ม คือโอกาสที่เพิ่มขึ้นของประเทศสมาชิกในการเคลื่อนย้าย สินค้า บริการ และคนระหว่างกันโดยเสรี ซึ่งจะเพิ่มปริมาณการแลกเปลี่ยน สินค้า บริการและการเดินทางในกลุ่มประเทศสมาชิก การขยายตัวของ การแลกเปลี่ยนจะส่งผลให้ประชากรในภูมิภาคได้รับส่วนเกินผู้บริโภค (Consumers' Surplus) เพิ่มขึ้น เนื่องจากการที่สินค้านำเข้าบางส่วนมีราคาลดลง ยกตัวอย่างเช่น ราคาแอปเปิ้ลนำเข้าในประเทศไทยที่ถูกลงเนื่องจากการมีข้อตกลง GMS นอกจากนี้การขยายตัวของ การแลกเปลี่ยนยังทำให้ราคาผลไม้ไทยและยางพาราที่ส่งออกสูงขึ้นซึ่งจะทำให้ส่วนเกินผู้ผลิต (Producers' Surplus) เพิ่มขึ้น ดังนั้นการเข้าสู่กรอบความร่วมมืออาเซียน และ GMS ของ ลาว กัมพูชา พม่า และเวียดนาม ที่มีผลทำให้ตัวเลขปริมาณการค้าระหว่างประเทศของกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ดูตารางที่ 3) ก็ทำให้เกิดผลในลักษณะเดียวกับกับผู้บริโภคและผู้ผลิตในประเทศไทย จึงคาดว่า การเข้าสู่ AEC จะมีการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศในภูมิภาคเพิ่มมากขึ้นอีก ซึ่งจะเหนี่ยวนำให้ความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจของประชากรในประเทศสมาชิกสูงเพิ่มขึ้นอีก

ตารางที่ 3 มูลค่าการค้าระหว่างประเทศจำแนกเป็นรายประเทศ 4 ประเทศ ค.ศ. 2001-2010

ประเทศ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
กัมพูชา	3,665.2	4,130.3	4,754.9	5,828.4	6,826.3	8,463.6	9,520.4	11,216.4	10,026.7	11,850.8
ลาว	830	748	798	1,076	1,435	1,942	1,988	2,495	2,514	3,806
เวียดนาม	31,247	36,452	45,405	58,454	69,208	84,717	111,326	143,479	127,045	156,993
พม่า	43.4	40.8	46.3	36.8	31.3	38.3	75.6	211.5	127.4	138.7

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ที่มา: ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (2011)

อย่างไรก็ตาม การยึดถือตัวเลขมูลค่าการค้าระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้นในรายงานผลการส่งออก-นำเข้าสินค้าของแต่ละประเทศเพียงอย่างเดียวโดยไม่พิจารณาโครงสร้างที่ทำให้ตัวเลขเหล่านี้เพิ่มขึ้นอาจทำให้เข้าใจผิดว่าการค้าระหว่างประเทศจะสร้างประโยชน์ให้กับระบบเศรษฐกิจและผู้ประกอบการของประเทศ เพราะการที่จะบอกว่าระบบเศรษฐกิจใดได้รับผลกระทบในเชิงบวกหรือลบจากการขยายตัวด้านการค้าจะต้องวิเคราะห์ให้ละเอียดลงไปถึงห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chains) ด้วย เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ประกอบการในประเทศนั้นมีอำนาจการต่อรองและขีดความสามารถในการได้รับประโยชน์จากการจัดการระบบห่วงโซ่อุปทานมากน้อยเพียงใด ประสบการณ์การทำวิจัยของผู้เขียนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงที่ได้จากการสัมภาษณ์พ่อค้าค้าส่งผักผลไม้ระหว่างประเทศพบว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันพ่อค้าจีนมีอำนาจการต่อรองที่มีผลต่อการกำหนดราคาสินค้ามาก ทั้งในฐานะผู้รับซื้อและผู้ขาย ยกตัวอย่าง เช่น กรณีของพ่อค้าจีนที่รับซื้อผลไม้จากไทยพบว่า ในระยะแรกของการส่งผลไม้ไทยไปขายในจีนจะต้องส่งสินค้าไปฝากประมูลขายในตลาดจีนซึ่งราคาจะถูกกำหนดโดยตลาดประมูล ณ วันที่ขายในตลาดจีน ดังนั้นราคาสินค้าไทยจึงถูกกำหนดโดยผู้ซื้อในตลาดจีน ผู้ส่งออกไทยไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา สำหรับในปัจจุบัน พ่อค้าจีนได้เข้ามาเป็นผู้รับซื้อโดยตรงถึงสวนหรือสหกรณ์ผู้รวบรวมในไทย นอกจากนี้บางรายก็มีการให้สินเชื่อส่งหน้าแก่เกษตรกรไทยอีกด้วย โครงสร้างตลาดในปัจจุบันจึงมีลักษณะที่พ่อค้าส่งออกของไทยถูกตัดออกจากวงจรตลาดไปโดยสิ้นเชิง พ่อค้าไทยจึงเสียประโยชน์ที่ควรได้ให้กับพ่อค้าจีนคู่ค้าเป็นอย่างมาก

ในส่วนของการลงทุนจากต่างประเทศ แม้ว่าผลตอบแทนจากการผลิตของนักลงทุนต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนในภูมิภาคจะถูกส่งกลับไปยังต่างประเทศบ้าง แต่ผลตอบแทนต่อแรงงานและการเรียนรู้จากการทำงานที่เป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับแรงงานและผู้ประกอบการในท้องถิ่นก็ยังคงเหลืออยู่ให้กับเจ้าของประเทศ และสามารถทำให้ผลิตภาพของประเทศเพิ่มขึ้น เนื่องจากทักษะการทำงานของแรงงานในประเทศเพิ่มขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตาม การที่จะทำให้ประสิทธิภาพทางแรงงานของประชาคมอาเซียนสูงขึ้น ประเทศสมาชิกต้องมีความร่วมมือกันในการสร้างศักยภาพด้านผลิตภาพภายในกลุ่มให้สูงขึ้น โดยร่วมมือกันเพิ่มการลงทุนทางกายภาพ การลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เกิดการเพิ่มประโยชน์เศรษฐกิจให้กับประเทศสมาชิกในกลุ่ม

จากการวิเคราะห์ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วสามารถชี้ประเด็นที่ควรมีการทำการศึกษาวิจัยเพิ่มดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากความสำเร็จของการรวมกลุ่มไม่ได้เกิดจากการประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่มเพียงอย่างเดียว แต่ปัจจัยด้านการเมืองที่เกิดจากแรงผลักดันของผู้นำ และการมีอัตลักษณ์ร่วมกันเป็นปัจจัยที่สำคัญด้วยเช่นกัน AEC จึงจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจในปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จเหล่านี้ ดังนั้นประเด็นสำคัญที่

ควรมีการศึกษา ได้แก่ (1) ทำอย่างไรจึงจะเกิดแรงผลักดันทางการเมืองที่สามารถขับเคลื่อนกลุ่มให้มากกว่าที่เป็นอยู่ (2) จะพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมอะไรของกลุ่มและพัฒนายังไงเพื่อความสำเร็จในการรวมกลุ่ม (3) ควรมีแนวทางการสร้างรูปแบบสถาบันร่วมที่เหมาะสมกับกลุ่มอาเซียนเพื่อสร้างแนวร่วมทางการเมือง สร้างความผูกพันระยะยาวในขบวนการการรวมกันเป็นตลาดเดียว และอัตลักษณ์ร่วมอย่างไร และ (4) จะสร้างอำนาจรัฐที่เป็นกฎหมายและระเบียบกลางที่เหมาะสมกับกลุ่มได้อย่างไร

2. การรวมกลุ่ม AEC นั้นมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับประเทศสมาชิก แต่ประสบการณ์ในการรวมกลุ่มของ GMS แสดงให้เห็นแล้วว่าผลของการขยายตัวด้านการค้าและการลงทุนภายใต้กรอบข้อตกลงของกลุ่มที่เกิดขึ้นแล้วไม่ได้หมายความว่าผลประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจะเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจและค้ำประกันทรัพยากรธรรมชาติของเจ้าของประเทศอย่างเต็มที่ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาในรายละเอียดของการขยายตัวว่าใครเป็นผู้ได้รับประโยชน์และได้รับประโยชน์เพียงไร แทนที่จะมองจากมิติของการขยายตัวที่เป็นองค์รวมแต่เพียงอย่างเดียว และควรมีการศึกษาว่ากลุ่มจะมีมาตรการร่วมกันเกี่ยวกับการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและการต่อรองของกลุ่มให้กับประเทศสมาชิก รวมทั้งการเพิ่มผลิตภาพเพื่อรองรับการเข้าสู่ AEC ในอนาคตอันใกล้ได้อย่างไร

3. ความเป็นธรรมในการได้รับผลประโยชน์ของประเทศสมาชิกเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการรวมกลุ่มในระยะยาว จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นนี้อย่างละเอียด

4. การลงทุนจากประเทศที่อยู่นอกกลุ่มเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อกลุ่ม แต่ควรมีการศึกษาว่าแต่ละประเทศและกลุ่มจะได้รับผลตอบแทนอย่างเป็นธรรมหรือไม่ รวมทั้งจะลดอิทธิพลการครอบงำทางการเมืองและทางเศรษฐกิจของประเทศผู้ลงทุนรายใหญ่อย่างไร

5. การเข้าสู่กลุ่มจะทำให้ประเทศสมาชิกต่างๆ มีโอกาสนำแรงงานและทรัพยากรธรรมชาติมาทำการผลิตมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ยังมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ มีแรงงานจำนวนมากที่ยังไม่มีโอกาสทำงานอย่างเต็มที่ รวมทั้งเพิ่งเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจเป็นระบบตลาด จึงควรมีการศึกษาว่าจะใช้ทรัพยากรเหล่านั้นอย่างไร ประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และไม่ให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อระบบนิเวศน์ของประเทศและของภูมิภาคได้อย่างไร จะมีระบบการตอบแทนแรงงานที่ยุติธรรมได้อย่างไร และจะมีมาตรการการคุ้มครองแรงงานอย่างไร รวมทั้งการแก้ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบแรงงานสตรีและเด็กและการค้าที่ผิดกฎหมายต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย. (2011). ค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2555, จาก <http://www.adb.org/sites/default/files/KI/2011>.
- สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร กระทรวงคมนาคม. (2549). *โครงการศึกษาพัฒนาศักยภาพการขนส่งสินค้าผ่านแดนของไทยเพื่อผลักดันยุทธศาสตร์การเป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่งในภูมิภาคอินโดจีน* : สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร กระทรวงคมนาคม. กรุงเทพฯ .
- สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร กระทรวงคมนาคม. (2552). *โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมเพื่อรองรับการขยายเส้นทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน* : สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร กระทรวงคมนาคม, กรุงเทพฯ.
- Dinan, D. (2005). *Ever Closer Union: An Introduction to European Integration*, 3rd ed.. Retrieved May, 15, 2012 from <http://www.riener.com>,
- Sakki' I. (2010). A Success Story or a Failure? *Social Psychology*, Department of Social Research, University of Helsinki, Helsinki.
- Salines, M. (2010). Success Factors of Macro-Regional Cooperation: *The Example of the Baltic Sea Region*. Retrieved 15 May 2012 from <http://www.coleurope.eu>.

วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

